

Josip Weissgerber

BOŽJI NAROD

»I na toj stijeni sazidat ću Crkvu svoju« (Mt 16, 16.)

Da je čovječanstvo ostavljeno u naravnom redu, u stadiju evolucije iz Boga bez elevacije u vrhunaravni život, posebna organizacija Božjeg puka u Crkvi ne bi bila potrebna. Sama struktura ljudskog društva bila bi dostatna. Pa i da prvi ljudi nisu sagriješili, čini se da Crkva ne bi bila potrebna u čovječanstvu, uzdignutu u vrhunaravni red. Ženidba bi bila jedini sakramenat koji još i danas simbolizira, a u onom stanju ujedno bi davala vrhunaravni život, koji danas daje sv. krštenje. Otac i mati bili bi ujedno svećenici. U tom smislu sv. Toma Akvinski govori da bi ženidba prije istočnog grijeha bila jednaka djevičanstvu, pogotovo jer su prvi ljudi osim besmrtnosti primili i mimonaravni dar psihičke integralnosti. Afektivni sistem ne bi bio autonoman, imali bismo izravnu vlast duha i nad osjećajima, seksualni nagon ne bi izmicao našoj vlasti, te ne bi bilo razloga da se stidimo svoga tijela i da ga pokrivamo. O svemu tome govore prve stranice Biblije, no današnji progresisti sve su to izbrisali i proglasili legendom. Zar još danas ne živi u svakom razvratniku tajna čežnja za čistoćom, za vlašću nad tijelom? Mi mrzimo ropstvo, osobito intimno nutarnje ropstvo nagonima. Objava nam ne tumači u potankosti kakav bi bio svijet da nije bilo istočnog grijeha, kako bi ljudi bez smrti, iza slobodnih izbora prelazili u stajne uskrslih preobraženih tjelesa ili u stanje prokletih tjelesa. Sudnji dan s obzirom na tjelesa možda bi se odvijao postepeno kroz povijest. Što se tiče duše, već je i sada smrt za svakoga od nas sudnji dan. Biblija nam ne govori o tome stanju jer ono više za nas ne postoji. Najnejasnije je kako bi oni ljudi koji bi u toj ekonomiji spasa grijehom izgubili vrhunaravni život opet dolazili do milosti.

Crkva je instrument spasenja po kojem je upropašteni vrhunaravni život milosti ponovo ušao u čovječanstvo po novom Adamu Isusu Kristu i novoj Evi, Bl. Djevici Mariji. Po sebi Crkva je najprije zamišljena kao nastavak židovske zajednice. Starozavjetni svećenik iz Aronova potomstva trebao je da postane

papa. No židovski se narod pokazao nesposobnim za svoju historijsku zadaću. Isus Krist je najprije propovijedao godinu dana svoj program o nebeskom kraljevstvu pa kad su ga službeni predstavnici naroda odbacili, osnovao je svoju Crkvu, izabравši apostole i Petra kao glavu toga zbora i čitave Crkve: »Ti si Petar i na toj stijeni sazidat ću crkvu svoju.« (Mt 16, 16.)

Zadaća je Crkve u prvom redu dijeliti vrhunaravni život, »novo rođenje u Bogu« po krštenju i ostalim sakramentima. Crkva je prasakrament, tijelo Kristovo, dinamika bogočovječanskog života iz Kristova bića raširena na čovječanstvo. Isus je Krist propovijedao novu etiku svetosti, ali primarno je u kršćanstvu novi život milosti, koji se razvija do konačne preobrazbe duša iza smrti, a čitavog svemira na kraju povijesti. Nije život radi morala, nego je moral radi života, da nered grijeha ne uništi i ne umanjí božanski život u nama. Svesti Isusa Krista na mediteranskog Budu i Konfucija, na običnog etičara, znači ne shvatiti ga. Ne mislimo time reći da Buda, Konfucije, Muhamed, Sokrat, Epiktet i slični nisu odigrali pozitivnu ulogu u ljudskom rodu.

Prije nego pređemo na novozavjetno osnivanje Crkve, moramo i opet obaviti metodološku kritiku. Da se riješe neugodnih ekleziooloških tekstova, progressistički teolozi najčešće proglašuju da ta mjesta nisu izvorne Isusove riječi, nego kasniji dodaci. Pri tom zapadaju u formalizam kao da bi izvorna Kristova nauka bila jedino magnetofonski snimljene Kristove izreke.

Isus Krist nije uopće utemeljio svoje Crkve na papirima i na citatima. On je legitimirao sebe Božjim potvrđama, a istu je legitimizaciju predvidio i za svoju Crkvu kroz sva stoljeća. Crkva stoji sama za sebe, ona potvrđuje Sv. Pismo. Bez nje ni Sv. Pismo nema temelja.

Isus Krist postavlja najprije negativan princip: On govori u Božje ime jer ne traži svoje slave. Pozitivan je princip: njegov ga Otac potvrđuje »djelima koja nitko ne može činiti«. »Ako sama sebe slavim, moja slava ne znači ništa.« (Iv 8, 54.) »Koji od sebe govori, traži svoju vlastitu slavu.« (Iv 7, 18.) »Ja ne tražim svoje slave: ima onaj koji je traži i sudi.« (Iv 8, 50.) Neautentični proroci i karizmatičari traže svoju slavu i nastupaju u vlastito ime. »Zavoljeli su radije slavu kod ljudi nego slavu Božju.« (Iv 12, 43.) — Pozitivno Isus Krist poziva se na čudesa. »Rekoh vam, a ipak mi ne vjerujete. Djela koja ja činim u ime Oca svoga svjedoče za mene, ali vi ne vjerujete jer niste od mojih ovaca.« (Iv 10, 25.) »Ako, dakle, ne činim djela svoga Oca, i dalje mi ne vjerujete, vjerujte djelima da znadete i sve više spoznate da je Otac u meni i ja u Ocu.« (Iv 10, 37—38.) »Otac koji u meni ostaje, on čini svoja djela. Vjerujte mi! Ja sam u Ocu i Otac je u meni! Ako ne drugačije, vjerujte zbog samih djela.« (Iv 14, 10—11.) »Da nisam među njima učinio djela kojih nitko drugi ne učini, ne bi imali grijeha. Ali sada su vidjeli pa ipak zamrzili i mene i mog Oca.« (Iv 15, 24.)

Posljednje opravdanje današnje Crkve isto je kao i Kristovo: »Zaista, zaista kažem vam, tko vjeruje u me i on će činiti djela koja ja činim. Činit će i veća od ovih jer ja idem k Ocu. I što god zamolite u moje ime, učinit ću da se proslavi Otac u Sinu.« (Iv 14, 12.) »Tko bude vjerovao i pokrstio se, spasić se; tko ne bude vjerovao, osudit će se. Ova će čudesa pratiti one koji budu vjerovali: pomoću mog imena izgonit će zle duhove; govorit će novim jezicima; zmije će uzimati rukama; ako popiju što smrtonosno, neće im nauditi; na bolesnike stavljat će ruke i oni će ozdravljati.« (Mk 16, 17.)

Krist je sebe potvrdio Božjim intervencijama, apostole je prosvijetlio Duhom Svetim, njih je potvrdio božanskim znacima; Crkvu koja je nastavila propovijedanje i tumačenje objave potvrđuje do dana današnjega čudesima, kako je sam

obećao. Crkva je danas jednako potvrđena lurdskim, fatimskim, sirakuškim, kanonizacijskim čudesima, kao što je bio i Isus Krist prije nego je i jedna stranica Novog Zavjeta napisana. Crkva je temelj na kojem i samo Sv. Pismo NZ stoji, Novi Zavjet je jedna od knjiga Crkve. Najprije treba srušiti Crkvu, pa će Sv. Pismo samo od sebe stradati; nije dosta, kako to progresisti nastoje, eliminirati ekleziološka mjesta iz evanđelja i poslanica prve Crkve. Crkva ne ovisi o historijskim dokumentima, ona je danas dosta potvrđena od Boga. Ona je živi organizam. Krist je u njoj prisutan i u njoj djeluje. »Ja sam s vama u sve dane do svršetka svijeta.« (Mt 28, 20.)

No i s historijskog stanovišta novozavjetni tekstovi tako su dobro dokumentirani da su se svi pokušaji interpolacija i dodataka očitovali kao varijante među konstantama. Do izuma tiska u 15. stoljeću tekst se sačuvao do danas u 76 papirusa koji sežu do početka II. stoljeća, kad je Ivan apostol bio živ, te u 4218 manje ili više cjelovitih kodeksa, koji počinju od 4. stoljeća. Osim toga postoje vrlo rani prijevodi na sirski jezik sačuvani u oko 300 kodeksa, koptski raznih dijalekata u 220 kodeksa, latinski u 2472 kodeksa. U kritičkim izdanjima teksta Augustin Merk, na primjer, citira još 90 ranih kršćanskih pisaca za pojedina mjesta koja oni navode.

Dok od ostalih klasičnih spisa imamo dva-tri najstarija kodeksa iz 9., 10., 11. stoljeća, Novi Zavjet je tako obilno zasvjedočen. Uzrok je zajednica, koja je prepisivala i čitala spise, a raširila se već u prvoj generaciji po svim obalama Mediterana. Interpolacija nije više mogla uspjeti. Falsifikator bi morao proputovati čitavo carstvo i nagovoriti sve da prihvate njegove dodatke ili izmjene. Nehotice ili hotimice uvođene su izmjene, ali su ostale kao varijante, a ne kao konstante. Ima ih čak 200.000, većinom sitnica; oko dvjesto ih donekle preinačuje smisao, 12 ih je ozbiljnijih, no njima dogmatska nauka nije stavljena u pitanje. Taj golemi posao tekstovne kritike obavili su većinom protestanti, tako da danas imamo s njima zajednički kritički tekst.

Osim toga, evanđeoski tekstovi održali su se u borbi s mnogobrojnim apokrifima. Već u prvom stoljeću nastaje Evanđelje Židovima, osnovno Matejevo evanđelje s legendarnim dodacima. U drugom stoljeću pojavilo se ebionitsko, egipatsko, Jakobovo evanđelje, Djela Petrova, Djela Pavlova, Djela Ivanova, Djela Andrijina, Poslanica jedanaestorice apostola, Petrova apokalipsa. U trećem vijeku napisano je Tomino Evanđelje i Djela Tomina. U četvrtom vijeku: Nikodemovo evanđelje, Poslanica Agbara i Isusa Krista, Poslanica sv. Pavla Laodicejcima, Preminuće Bl. Djevice Marije, Pavlove poslanice Seneki, Apokalipsa Pavlova i Apokalipsa Tomina.

Može li se, prema tome, smatrati znanstvenim ako netko danas tvrdi za nepoćudne tekstove da su kasniji dodaci, a da pri tom ni ne uđe u tekstovnu kritiku. Takav postupak ujedno sadržava metodički »circulus vitiosus«: najprije auktori zamisle tok historijskih događaja po svojoj volji, zatim odstrane nepoćudne tekstove kao dodatke da bi mogli s ostatkom dokazati svoju zamisao.

Poštujemo inače protestantskog egzegetu iz Hamburga Leonarda Goppelta, koji je napisao dvije knjige o prvoj Crkvi (Apostolsko i izaapostolsko doba 1965, Postanak Crkve 1961.). On prigovara Lutheru što je izostavio auktoritet u Crkvi, a katolicizmu prigovara što je poslije borbe s gnosticima zabacio karizmatičnost. Ipak je očita historijska činjenica da je katolička Crkva zadržala karizmatičke svece, čudesa kao Božje potvrde, celibat, redovništvo, a protestantizam je sve to zabacio. Svaki fantasta i gnostik nije Bogom nadahnuti karizmatičar. Inače bi ludnice bile visoke škole karizmatičnosti. Nedavno sam čuo u Innsbrucku o jednom mladom katoličkom teologu da tvrdi kako se vjera ne da

dokazati, a on ipak u sve vjeruje, eto, to je čudo milosti u njemu. Primijetio sam da se još veća takva čudesa događaju u alejenističkim zavodima: oni vjeruju u izmišljene, a kojiput i u apsurdne stvari.

Leonard Goppelt primjenjuje isti metodički »circulus vitiosus«, proglašujući tekstove dodanima bez posebnog dokazivanja, a s ostatkom dokazuje svoje apriorne koncepcije. Glavni mu je kriterij socijalni razvoj Crkve kako ga on zamišlja. Tekstove koji ne odgovaraju proglašuje kasnijim dodacima. Takvom metodom može se sve dokazati. Goppelt je, istina, mnogo umjereniji od ostalih, no njegova je metoda ipak kriva. Tako, na primjer, tvrdi da je Isus pretekao da će sudnji dan biti za prve generacije. Prevario se, i tek onda je Crkva počela uvoditi jače društvene strukture potrebne za povijesno održanje. U dnu njegova tumačenja leži predrasuda da ne može biti proročanstva. Zato smatra da su tekstovi o razorenju Jeruzalema pisani iza događaja, no jer evanđelja očituju arhajske elemente, mora da su napisana neposredno iza razorenja Jeruzalema. Razorenje Jeruzalema bio je događaj koji je sasvim izmijenio Palestinu. Kakav je to Sin Božji koji se prevario!

Tekstovi Mateja (24, 1—3), Marka (13, 1—3) i Luke (20, 5—7) predstavljaju svojevrsnu poteškoću. Sva trojica govore pomiješano o sudnjem danu i o razorenju Jeruzalema, za koji tvrde: »Naraštaj ovaj neće proći dok se sve to ne zbude.« Goppelt primjenjuje tu tvrdnju na sudnji dan. Neposredni kontekst govori da su oba pitanja stavljena. Krist Gospodin raspravljao je u hramu s farizejima i rekao im da ga »neće više vidjeti dok ne reknu: Blagoslovljen koji dolazi u ime Gospodnje« i da će im »kuća ostati prazna«. (Mt. 23, 39). Nakon toga učenici su prolazili uz hram, pa su s ponosom pokazivali veliko kamenje, a Isus im je rekao da od svega toga »neće ostati ni kamen na kamenu«. Dva su pitanja postavljena: o sudnjem danu i o razorenju Jeruzalema. Pitanja su padala o obje teme, a Krist je odgovarao kako su pitanja postavljena.

Današnji tekstovi odaju konfuziju obiju tema te katolički egzegeti baš u tom miješanju dviju tema da su tekstovi pisani prije razorenja Jeruzalema, iza događaja znali su odijeliti elemente jedne i druge teme. Tako, evo, isti tekstovi za katolike koji ozbiljno uzimaju Isusa kao nepogrešiva Sina Božjega baš služe kao dokaz da su tri prva evanđelja pisana prije razorenja Jeruzalema, a Goppelt, kao i mnogi drugi protestanti, zbog racionalističke predrasude da su prava proročanstva nemoguća, zaključuje da su tekstovi iz razdoblja iza događaja. Goppelt ipak osjeća da sva tri prva evanđelja odaju doba prije razorenja hrama; za njih postoji samo židovsko društvo organizirano oko hrama, sa strankama i problemima razdoblja prije nacionalne katastrofe. Zato misli da su spisi nastali neposredno iza razorenja Jeruzalema, dok su još u uspomenu živjeli odnosi prije katastrofe. Racionalistička predrasuda i krivi metodički postupak učiniše tako Novi Zavjet neupotrebljivim za dokazivanje prave Kristove zamisli o Crkvi.

Sasvim drukčije pristupio je fenomenu prve Crkve kroz historijske dokumente dr. Ross J. S. Hoffman, profesor povijesti na univerzi u New Yorku, rođen 1902. Odgojen je u atmosferi punoj naprednih, progresivističkih fraza. Mi znamo dobro da nije sve što se proglašuje progresivnim uistinu napredno. Ponio je u život predrasudu da je katolicizam najnegativnija pojava povijesti. Volio je povijest, no naučio ju je iz sekundarnih izvora te nije osjećao potrebu da mijenja svoga mišljenja o katolicizmu. No na sveučilištu dobio je zadatak da studira dokumente o sredovječnim gradovima. Dokumenti su ga iznenadili. U političkom pogledu socijalista, uvidio je da je srednji vijek, osobito XIII. stoljeće, nešto sasvim drugo nego što su tvrdile popularizatorske povijesne knjige. »Od tog vremena, piše on, počeo sam uviđati da je historijsko kršćanstvo bilo mnogo

bogatije, mnogo dublje, čarobnije, čudovitije i prijaznije negoli kalvinski ranjur kojim su me prije pitali.« Zaljubio se u XIII. vijek, koji naziva najljepšim stoljećem svjetske povijesti. Kako to da jedna kriva iluzija može biti kulturno tako plodna? Slijedeći korak bio je studij XIX. stoljeća i socijalnog programa Katoličke Crkve izražena u enciklikama Leona XIII. »Svaki put izgledalo je da me oblijeva čist snažan vjetar«, izjavio je dr. Hoffman. I u životu svoje žene Irkinje Hannah McCrudden, vjerne katolikinje, gledao je plodove katolicizma u privatnom životu. Rugao se, istina, njezinim bezmesnim petcima, ali se divio životnoj blizini, sigurnosti i načelnosti svoje žene u svim prilikama života.

Dr. Hoffman, poklonik katoličkih vrednota, još nije ni u Boga vjerovao. Poslije depresije, u kojoj je doživio besmislenost života bez religije, počeo se moliti Bogu i uzvjerovao je u Njega. Sad se taj rutinirani povjesničar dao na studij Crkve čudnom metodom. Počeo je širokom panoramom hvatati cjelokupan kontekst, ne gubeći ga s vida za čitava istraživanja. Početak Crkve počeo je proučavati počevši od suvremene Crkve. Dva je razdoblja dobro poznao, XIX. i XIII. stoljeće. Plovio je postepeno uzvodno uz rijeku povijesti. Ustanovio je da je osnovni zakon tog kulturnog organizma da se ne demantira, da je vjeran tradicijama koje dalje razlaže. Osnovni etos Crkve bio je stalno isti u svim vjekovima do prvoga, kad je nastao. Posve je nevjerovatno da je u početku Crkva bila drukčija. Korijen ne može biti u protuslovlju s biljkom koju iz sebe baca. Nevjerna, mitološka, sinkretistička i pomodna Crkva ne bi mogla dati vjernu, tradicionalnu Crkvu, koja je ostala sebi vjerna i za loma antičke civilizacije za seobe naroda.

Sad je istom dr. Hoffman uzeo u ruke historijske dokumente. Opet iznenađenje: »Ne znam da li je i jedna druga faza povijesti I. stoljeća bila tako obilno dokumentirana.« Ali taj Isus Krist, uzmemo li ga kao historijsku osobu, a moramo tako postupiti, zbunjuje svojim neobičnim tvrdnjama i djelima. Dr. Hoffman našao se često na strani Kristovih neprijatelja. Krist je Bog ili luđak, zaključio je. »No Krist je imao poput mača munjevit dar da prodre do srca stvari neočekivanom jednostavnošću.« — »Teorija da bi on bio lud, ne može nadživjeti jedno pomno čitanje evanđelja.« Legendarna teorija razbila se opet o neobično solidnu dokumentaciju. »Osjećao sam, veli Hoffman, da sam došao pod vladarski čar te moćne i uzvišene osobe. Još više, ustanovio sam da sam sposoban zavoljeti ga. Bog mi je udijelio dar vjere i ja sam ispovjedio s Petrom: »Ti si Krist, sin Boga živoga.«

Ističemo pravilnost metodike tog sistematskog historičara. Nikad nije gubio s vida cjelinu kršćanskog fenomena. Pošao je od najšireg konteksta te ga je stezao do osnovnih dokumenata.

Premda Bog i danas na isti način potvrđuje Crkvu i ne treba joj historijske dokumentacije, otvorimo *textum receptum* Novog Zavjeta, izrađenog iz 4294 grčkih dokumenata uz kojih 3000 podjednako starih prijevoda na druge jezike — sirski, koptski, armenski, georgijanski, latinski, arapski. Počnimo po metodi Rossa Hoffmana s najširim kontekstom: Kristovo shvaćanje auktoriteta. Tim kontekstom isključit ćemo vrlo raširenu teoriju da je Petru dana samo neka počast, prvo mjesto bez vlasti, kad Krist hoće da i stvarni vladari sa stvarnim auktoritetom ne traže prva mjesta i časti, nego primjenjuju auktoritet služenja.

U židovskoj tradiciji vladari se nazivaju »pastiri naroda«. Krist za sebe kaže da je »dobar pastir koji daje život za ovce svoje«. (Iv 10, 11.) »Tko je veći: koji sjedi za stolom ili koji služi? Zar ne onaj koji služi? A ja sam među vama kao sluga.« (Lk 22, 27.) Pošto je oprao noge učenicima, govori im: »Shva-

ćate li što sam vam učinio? Zovete me učiteljem i gospodarom i pravo velite. Ako sam, dakle, oprao vama noge, ja vaš gospodin i učitelj, i vi morate prati jedni drugima noge.« (Iv 13, 12—15.)

Kulturni kontekst, *Sitz im Leben*, izvješćuje nas da su samo žene prale gostima noge. Židov nije smio Židovu robu radi duga narediti da pere gostima noge, samo robu strancu. »Kraljevi naroda naređuju im i oni koji vrše auktoritet nad njima hoće da ih zovu dobročiniteljima. Kod vas neka ne bude tako; naprotiv, koji je najveći među vama neka se vlada kao najmlađi, a onaj koji upravlja kao onaj koji služi.« (Lk 22, 25—26.) »Tko želi biti prvi među vama, neka bude sluga svima.« (Mk 10, 44.)

Sv. Petar, postavljen za sveopćeg pastira i vođu, slušao je sve te riječi pa je u svojoj poslanici formulirao ono što se još danas u katoličkoj sociologiji naziva »principom supsidijarnosti«: poglavar treba da služi interesima zajednice i ako zajednica spontano dobro funkcionira, nije potrebno da auktoritet intervencira: »Pređragi, starješine među vama opominjem ja koji sam i sâm starješina i svjedok Kristovih muka, a koji sam i dionik slave koja se ima ubuduće otkriti: Pasite stado Božje koje vam je povjereno i nadgledajte ga ne silom, nego dragovoljno, kako Bog hoće; niti radi niska dobitka, nego iz dobra srca; niti kao da gospodujete općinama, nego kao oni koji su izgled stadu od srca. I kad se javi vrhovni pastir, primit ćete neuveli vijenac slave.« (1 Petrova 5, 1—4.)

U tom kontekstu očito je da tumačiti Petrov primat kao čast prvog mjesta, a ne kao pravu pastirsku vlast, znači izvrnuti naopako sve što je Krist prakticirao i naučavao s obzirom na auktoritet.

Osnovni tekst o Petrovu primatu zapisan je danas oko Michelangelove kupole nad grobom sv. Petra. Nalazi se kao konstanta, kao *textus receptus* u Matejevu evanđelju (16, 16.): »Ti si Petar (Kephas = stijena) i na toj istoj stijeni (en tautee tee petra) sagradit ću crkvu svoju i vrata je paklena neće nadvladati. Tebi ću dati ključeve kraljevstva nebeskog i što god svežeš na zemlji, bit će svezano na nebesima i što god razriješiš na zemlji, bit će razriješeno i na nebesima.« Iz poznatog nam konteksta o auktoritetu po Kristovim zamislima očito je da citat znači: »što god pametno i opravdano za dobro zajednice svežeš i razvežeš, bit će svezano i razriješeno na nebesima.« Krist je već rekao kakav auktoritet želi: snažan, ali blag, nesebičan u službi zajednice, a ne u službi ambicije i časti. Gotovo iste riječi govori Isus Krist i čitavom zboru apostola (Mt 18, 18): »Sve što svežete na zemlji bit će svezano na nebesima i sve što razriješite na zemlji bit će razriješeno i na nebesima.« Apostoli, s Petrom na čelu, vrhovna su vlast u Crkvi. Krist je Petru dao za pomoć i moderaciju vlasti: apostolski parlamenat. Da su sve ovlasti (»Tko vas sluša, mene sluša, tko vas prezire, mene prezire.« Lk 10, 16.) dane ne samo Petru i apostolima nego i njihovim nasljednicima, vidi se iz same stvari: nijedna organizacija ne može biti bez vlasti, niti Crkva bez svoga temelja. Osim toga, jasno je iz tekstova da je taj »vi« kojem Krist govori transpersonalan: »Ja sam s vama u sve dane do svršetka svijeta.« (Mt 28, 20.) »Idite i učinite učenicima sve narode do nakraj zemlje.« (Mt 28, 18.) »Idite u čitav svijet i naviještajte dobru vijest svemu stvorenju.« (Mk 15, 15.) Do danas taj zadatak nije izvršen. Tko je, dakle, taj »vi«, kome Krist govori?

Što je Krist Petru obećao, to je iza Uskrsa i izvršio. Tu vidimo i zadnji korijen Kristova shvaćanja auktoriteta: to je služba ljubavi. »Simone, sine Jonin, ljubiš li me više nego ovi? — Gospodine ti znaš da te ljubim.« Petar je izgubio volju za nadmetanje poslije sramote izdajstva za vrijeme muke Kristove.

»Pasi ovce moje, pasi janjce moje, pasi janjad moju (proбата, probatia, arnia mou).« Cijelo stado povjereno mu je da ga upravlja u duhu ljubavi.

Postoji sijaset sitnih događaja: Isus propovijeda iz Petrove ribarske lađe, za sebe i za Petra plaća porez. Zanimljivo je da Matej, Ivan i Luka imaju mnogo mjesta u prilog Petrovu primatu, samo Marko, Petrov učenik, nema ništa. Petar se zaista nije kočoperio svojom vlašću. Luka nam je sačuvao Kristove riječi Petru, koje na prvi pogled ne izgleda da govore o primatu, ali kontekst — glavni princip zdrave interpretacije — daje tom mjestu primatski značaj, kako mu ga je tradicija odavna pridavala: »Simone, Simone, sotona je htio da vas rešeta kao žito, no ja sam molio za tebe da tvoja vjera ne smalakše; a ti, okrenuvši se, utvrđuj svoju braću.« (Lk 22, 31—32.)

Na prvi pogled čini se da je govor o budućem Petrovu izdajstvu. Neposredan kontekst ne govori o izdajstvu, nego o obećanju kraljevstva i kako će Isus biti izručen među zločince. Ako bismo pretpostavljali da se radi o Petrovu padu, onda bismo iz Isusovih ustiju očekivali nešto drugo, da se, naime, obrati ostalim apostolima i rekne: »Vi me nećete zatajiti kao Petar, pa se pobrinite za nj da ne očajava nego da se obrati.« Još širi kontekst upućuje nas da se ne radi ni o Petru osobno, nego o njegovoj povijesnoj ulozi. Petar je ovdje transpersonalan i metapersonalan. Apostoli su bili potvrđeni Duhom Svetim, svaki je od njih bio nadahnuti instrument novozavjetne objave. Njih nije trebalo utvrđivati. Oni su se raširili po svem svijetu i samostalno osnivali crkve. Istom poslije smrti apostola nastalo je problematično stanje, u kojem su i biskupi znali biti krivovjerci. Opet vidimo klasičan primjer kako istom sve širi i širi kontekst daje tekstu pravu interpretaciju.

Petar je zaista centralna ličnost mlade Crkve u Jeruzalemu, u Antiohiji i Rimu. Te tri crkve postaju privilegirane zbog njegova boravka, postaju patrijaršije. Kasnije im se pridružuje Aleksandrija jer Petar šalje onamo svog učenika Marka Evanđelistu. Sv. Luka, većinom pratilac sv. Pavla, piše u Djelima apostolskim o onome čemu je svjedok: o Petru u Jeruzalemu i u Antiohiji i o Pavlu po Maloj Aziji, Grčkoj, Palestini i Rimu. Završava s prvim blagim sužanjstvom sv. Pavla u Rimu. Pavao je još nakon toga otišao u Španjolsku, a zaglavio je u Rimu za Neronova (37—68) progona 67. Evanđelje je Luka pisao prije Djela Apostolskih jer ova započinju ovako: »U mojoj prvoj knjizi, Teofile, govorio sam o svemu što je Isus učinio i naučavao od početka do dana kad je, davši pouke apostolima koje je izabrao pod vodstvom Duha Svetoga, bio uznesen na nebo.« (Dj 1, 1—2.) Pavao pogiba 67., prije toga ide u Španjolsku iza dvogodišnjeg tamnovanja u Rimu, s kojim Luka završava Djela Apostolska, a prije njih napisao je Evanđelje. Kako onda Goppelt može zbog predrasude o nemogućnosti pravog proročanstva baciti postanak Lukina evanđelja kojih deset godina kasnije, neposredno iza 70., kad je razoren Jeruzalem? Da stvar bude još ljepša, on uopće ne spominje ovu mrežu godina i događaja. Samo se u biblijskom proučavanju toleriraju takvi neznanstveni postupci. Samo Božja knjiga nije zaslužila poštenu historijski pristup.

Mnogo je prašine digao konflikt između sv. Petra i sv. Pavla u Antiohiji. Imamo samo Pavlov izvještaj, no on je — ispravno interpretiran — sjajna potvrda Petrova primata. — Na Jeruzalemskom saboru riješeno je pitanje Mojsijeva zakona za novokrštenika iz poganstva. Kršćani iz židovstva htjeli su nametnuti Mojsijev zakon svima. »Kako nastade žestoko raspravljanje, diže se Petar te im reče: Braćo, vi znate da je Bog već u prvo vrijeme izvršio izbor u vašem krugu da bi pogani iz mojih usta čuli riječ i prigrlili vjeru. I Bog, koji poznaje srca, pružio je svjedočanstvo za njih time što im je dao Duha Svetog,

kao i nama. On, dakle, nije pravio nikakve razlike između nas i njih, jer je vjerom očistio njihova srca. Čemu sada iskušavate Boga, stavljajući učenicima na vrat jaram koji ni naši očevi ni mi ne mogosmo nositi? Uostalom, mi vjerujemo da smo spašeni, jednako kao i oni, milošću Gospodina Isusa. Nato usutje cijeli zbor.» (Dj 15, 6 itd.) Barnaba i Pavao ispriповjediše svoje apostolske uspjehe. Jakob apostol podržao je Petrovo stanovište, ali je predložio neke koncesije »jer Mojsije ima od starih vremena u svim gradovima svoje propovjednike koji ga svake subote čitaju u sinagogama«. (Dj. 15, 19.) Predložio je da kršćani ne kupuju poganskog žrtvenog mesa, da ne jedu meso s krvlju i da se drže Mojsijeva ženidbenog zakonika. Jakob je u Jeruzalemu striktno obdržavao Mojsijev zakon, ostali su prema prilikama pravili kompromise. I sam Pavao: obrezao je Timoteja jer mu je majka bila Židovka; kad se vratio u Jeruzalem, dao se nagovoriti od Jakoba da u hramu obavi zavjet. Od Grka Pavao ne zahtijeva da ne jedu žrtveno meso, nego samo ako bi to bilo kome na sablazan. Petar je u Jeruzalemu obdržavao Mojsijev zakon s obzirom na zabranjena jela, a u Antiohiji nije se držao židovskih običaja. Kad su se u Antiohiju navratili kršćani iz Jeruzalema, privremeno se odijelio i jeo s gostima po Mojsijevu zakonu da se ne zamjeri neelastičnim Jeruzalemcima. Pavao mu je javno prigovorio.

U istoj poslanici, u kojoj o svemu piše Galaćanima koje uznemiriše protiv njega »judaizanti«, ujedno izražuje svoje čvrsto prijanjanje uz crkvenu vlast, konkretno Petrovu vlast, koga po židovskom naziva Kephas. »Tri godine iza obraćenja«, priča sv. Pavao, »uzašao sam u Jeruzalem da upoznam Kephu (= Petra) i s njim sam ostao petnaest dana.« (Gal 1, 18—19.) Malo kasnije piše: »Potaknut objavom uspeo sam se opet (u Jeruzalem). Izložio sam im — posebno prvacima — Evanđelje koje propovijedam narodima, da ne bih slučajno uzalud trčao ili da nisam uzalud trčao.« (Gal 2, 2—3.) U hrvatskom prijevodu dodane su riječi »da se o svemu posavjetujem«. Taj je dodatak ispravno tumačenje, ali ne postoji u originalu, pa bi bilo bolje staviti ga u komentar. Latinski prijevod ne prevodi najsretnije grčki izraz »hoi dokountes« — qui videbantur aliquid esse — koji izgleda da su nešto. Radi se o pravnom terminu koji znači, kako i stoji u hrvatskom prijevodu, prvaci, mjerodavni, predstavnici, starješine, poglavari. Dakle, sv. Pavao smatra da bi uzalud sve radio bez odobrenja crkvene uprave. Zna da je Petar centar uprave. Spominje te crkvene prvake: Jakoba, Petra i Ivana, uspoređujući ih sa stupovima (styloi) Crkve, pa Petra stavlja u sredinu kao glavni stup zgrade. Ako je sv. Pavao dao mnogima hrabrosti da se opru Petrovim nasljednicima, nek ih potakne i na duboko uvjerenje da se u sukobu s crkvenim auktoritetom »uzalud trči«.

Idemo obratnim smjerom, nizvodno uz rijeku povijesti. Ross Hoffman plovio je uzvodno, obratnim smjerom. Ne možemo iscrpno prikazati svu dokumentaciju. Za kraj prvog stoljeća priznaju i protestantski bibličisti, kao Harnack i Leonard Goppelt, sadašnji profesor u Hamburgu, da je devedesetih godina prvog stoljeća »rimski katolicizam« s primatom »rođen, i to dobro rođen«. Radi se o poslanici pape Klementa Korinćanima 96. godine. Sv. Ivan apostol još je na životu »do Trajanovih vremena«, koji vlada 98—117. Leonard Goppelt smatra da je te iste godine (96.) sv. Ivan pisao evanđelje. Premda je, dakle, živ jedan apostol u Grčkoj, odande se Korinćani obraćaju papi Klementu u Rim da im riješi spor. Klement, treći nasljednik Petrov, otpisuje im »snažnom poslanicom«: »Zbog nenadanih nevolja i nezgoda koje su nas jedna za drugom zadesile, smatramo, braćo, da smo zakasnili s odgovorom zbog stvari koje treba urediti kod vas (desiderantur apud vos) i zbog bezbožne i mrske pobune koja ne dolikuje

Božjim izabranicima, koju nekolicina nepromišljenih i drskih ljudi potakoše do tolike objestiti da se vaše časno i slavno i svima drago ime veoma grdi... Vidim, da ste neke uklonili sa službe koji su živjeli čestito i bez krivnje bijahu na čast svojoj službi... Ružne stvari, vrlo ružne da se čuju i nedostojne kršćanskog načina života saznasmo: da je čvrsta i stara korintska crkva zbog jednog-dva čovjeka digla bunu protiv starješina. Taj zao glas nije dopro samo do nas nego je dospio i do stranih ljudi, tako da se s vaše ludosti sramoti Božje ime, pa i vi sami dolazite u opasnost... Vi, dakle, koji ste zasnovali bunu, budite starješinama pokorni u poslušnosti, te primite smjerno ukor poniznošću svoga srca... Poslali smo vam vjerne i čestite ljude koji su se od mladosti do starosti besprijekorno ponašali koji će biti svjedoci između nas i vas.» (C. Kirch, *Enchiridion*, p. 9—15, R. de Journal, *Ench. Patr.* No 11—29.)

Slijed svjedočanstava do naših dana neprekinut je. Konflikti pokazuju strukturu Crkve: s jedne strane svijest rimskih biskupa o svojoj odgovornosti, s druge strane protivnici udareni kao Tertulijan, Ciprijan, Hipolit, maloazijska crkva u sporu o svetkovanju Uskrsa, nastoje umanjiti prava rimskog biskupa raznim interpretacijama, ali ne niječu tekstove i opće uvjerenje Crkve o papinskoj vlasti. Godine 107., tj. 11 godina nakon Klementove poslanice, sv. Ignacije Antiohijski piše rimskoj crkvi priznavajući da »predsjeda čitavom zboru ljubavi«. Ignacije, naime, crkve naziva »ljubavi koja u Korintu itd«. (Kirch, *Ench. Patr.* No 25.) Irenej (140—202), lyonski biskup, postavlja kao pravilo da se u naučavanju sve crkve treba da slažu s rimskom »zbog njena većeg prvenstva«. (R. de Journal, *Ench. Patr.* No 210.)

Neki slave Katoličku Crkvu kao kulturni faktor, dive se snazi njezine organizacije bez oružja, sagrađenoj na goloj snazi uvjerenja i savjesti. Suvremeni cambridgeski profesor Joseph Arnold Toynbee savjetuje Engleskoj da se iz kulturnih razloga vrati katolicizmu. On veli da prvu uspjele demokraciju dugujemo papinstvu, diobi državne i crkvene vlasti. Crkva je razvila poštivanje osobnosti: svaki je pojedinac apsolutno vrijedan, ona je kao prvi forum ujedinjenih kršćanskih naroda suzbijala ratove, ograničavala vladarsku objest. Toynbee sam još nije prešao Crkvi kao njegova sestra i njegova žena.

Sve je to lijepo čuti, no sličnih izjava mogli bismo naći u prilog drugih kulturnih nereligioznih pokreta. Sva ta priznanja ne bi nas mogla oduševiti za Crkvu dotle da postanemo spremni da sa sv. Tomom Morom i tolikim drugima položimo svoj život za Crkvu i za rimski primat. Da ta golema struktura ne nosi Kristov božanski život u sebi, bila bi imponantna olupina iz starih vremena, koju bi mogla zamijeniti i neka druga zajednica.

Crkva je nastavljeni Krist. Ona je jedini smisao povijesti, božanski kvasac u čovječanstvu. U njoj i po njoj i preko nje Krist nam oprašta grijeha, vraća izgubljeni i razvija zaustavljeni božanski život. Evolucija će biti ostvarena samo preko nje, preko »*phylum romanum*«, kako se izrazio o. Teilhard de Chardin, i ta će evolucija biti u elevaciji.

U ovo sudbonosno doba dubokih kriza u Crkvi mi znamo: jedino definitivna riječ Rima ne može zabluditi u stvarima objavljene nauke Kristove, jer je Krist s njom »u sve dane do svršetka svijeta«, jer je Crkvi dan »Duh istine«, jer je neće nadvladati »vrata pakla«. Svi se geniji mogu prevariti, samo Crkva je dobila garancije, makar je i ne vodili geniji, da ne može zabluditi s Kristom koji živi u njoj i koju neprestano potvrđuje »*factis divinis*«, djelima Oca nebeskoga. Budući da smo mi katolici posumnjali u Petra, kao što je negda Petar posumnjao u djela nebeskoga Oca, budući da smo mi katolici posumnjali u Petra,

kao što je negda Petar posumnjao u Krista na valovima Genezaretskog jezera, Crkva je izgubila privlačnost za ljude dobre volje, pa su konverzije prestale. Sve dobro u Crkvi odjekuje u čovječanstvo, ali i sve sablazni koje se zbivaju kod nas i u ostalim katoličkim centrima svijeta škode čovječanstvu i odgađaju čas u koji treba da budu »svi jedno«. Tim što smo katolici, na naša je ramena spuštena golemo historijska i metahistorijska odgovornost. Zatajimo li, Bog će nas napustiti kao i Židove i potražiti će druge narode da nose poruku Crkve.

Da smo slušali Rim, ne bi opustjeli naši krasni hrvatski otoci u Dalmaciji, ne bi se ispraznila naša sela po dolinama i planinama. »Tko sa mnom ne skuplja, razasipa«, rekao je Krist Gospodin. (Lk 11, 23.) Povijesno to znači: tko s katoličkom Crkvom ne skuplja, razasipa.

I zato »izvan Crkve nema spasa«, kao što je govorio sv. Ciprijan († 210). Izrekao je gotovo definiciju Crkve, pa je smijemo okrenuti: svi koji će se spasiti, pripadaju već Crkvi. Pa i od onih koji se neće spasiti, ukoliko pokazuju znakove približavanja Bogu, pripadaju Crkvi. Teolozi se muče da na neki način formuliraju s više ili s manje uspjeha te aproksimativne oblike pripadanja vidljivoj Crkvi. U biti princip je jednostavan: sve pozitivno, sve veliko pod Kristovim je utjecajem, a on je glava Crkve, on je snaga Crkve, on je život Crkve.

Nema karijere pred Bogom uspjele, nema vrijednog i velikog života bez Crkve. Tko ne investira u Crkvu, gubi, devalvacija propadljivosti i regresa dostiže ga svaki čas. Tko ruši Crkvu neopravdanom kontestacijom, iracionalizmom, neposluhom, sablazni, uzalud se poziva na neki koncil ili na neki ekuumenizam, postajući iz dana u dan sve više protestant, on ruši i Crkvu i sebe. Ako je broj konvertita tako naglo i tako jako pao, onda smo mi u Crkvi krivi. Crkva treba da je jedna, sveta, katolička i apostolska, kako govorimo u Vjeronanju. Te crte prave Kristove Crkve treba da ljudi dobre volje »izvan ovčinjaka Kristova« prepoznaju na nama. Pune crkve, brojne uskrсне ispovijedi i pričesti, uzoran obiteljski i profesionalni život obraća ljude dobre volje.

14. lipnja 1947. primljen je u katoličku Crkvu George B. Harrison, stručnjak svjetskog glasa za englesku literaturu, oženjeni anglikanski svećenik. »Usprkos zlobe i zloraba njenih neprijatelja Rimski katolička Crkva ide vedro svojim putem, nikad ne mijenjajući svoje nauke da se prilagodi zahtjevima jednog diktatora ili najnovijoj teoriji kojeg znanstvenjaka; ona govori uvijek s izražajem vrhovnog autoriteta i prima apsolutnu odanost od svoje djece. Još više, jedina među kršćanskim crkvama, Rimski Crkva svake godine sve više raste pa i u Engleskoj... Disciplina Crkve (koja me je prije odbijala) bila je sada jedan od najjačih poziva. Druge crkve nedjeljom vele: svi ste slobodni i dobro došli. Katolička Crkva veli svojoj djeci: »Morate doći.« Evo kako gleda na svećenički celibat: »Prvih dana našeg ženidbenog života moja žena i ja bili smo redoviti komunikanti, ali vrlo brzo postalo mi je jasno da Katolička Crkva ima pravo što zabranjuje svojim svećenicima ženiti se. Bilo je očito preko ljudskih sposobnosti da jedan sretno oženjeni čovjek, kao što sam bio ja, a posebno pošto sam postao otac, da posvetim Crkvi svu ili bar prvu brigu.« — Vidimo što ljude dobre volje privlači u Crkvu.

Owen Francis Dudley, anglikanski svećenik, prešao je na katolicizam razočaran anglikanskom Crkvom, »Crkvom protuslovlja, stranaka, a svaka je stranka imala jedno te isto pravo da predstavlja Crkvu, a sve je to ništilo nje-

zinu općenitu pretenziju da bude dio Kristove Crkve, jer Krist za svoju Crkvu tvrdi jedinstvo.« — »Nezabludivost je jedina garancija što je imamo da je kršćanska vjera istinita. Zašto da ja izložim propasti svoju neumrlu dušu zbog ljudskog mišljenja? Crkva, kad govori u Božje ime, mora biti nezabludiva.« — »Nijedan obrazovan čovjek ne može se podvrći nezabludivosti u stvarima vjere«, vele protestanti. »U ime svega što je razborito, zašto ne? Kad se u svakom području života čovjek podvrgava nezabludivoj istini. Da li je ropstvo, gušenje uma, intelektualno samoubojstvo ako se podvrgne nezabludivoj istini zakona gravitacije. Da li ljudi skaču sa stijena da bi pokušali ići gore mjesto dolje? Kad bi poslovni čovjek postupao sa svojim poduzećem kao modernisti s vjerom, on bi ga upropastio kao što modernisti upropašćuju kršćanstvo za se i za sljedbenike.«

Paul Van K. Thomson, upravitelj episkopalne crkve Providnosti u Americi, stupio je u Katoličku Crkvu sa ženom i s troje djece 1949. »Katolik sam, jer mi je Božja milost dopustila da uvidim kako je Krist, u koga sam uvijek vjerovao i tražio ga za svega života, zaista ondje gdje je rekao da će biti do kraja svijeta: u Katoličkoj Crkvi, vidljivu tijelu što ga je stvorio.« »Ostavio sam Englesku s apsolutnom sigurnošću da Krist ne bi nikad sazidao jedinstva svoje žive Crkve na internacionalnim konvencijama ili na dokumentima i odlukama jer ju je već sazidao na sv. Petru.« — »Bilo je kao da je kadikad Krist govorio meni kao što je govorio apostolu Tomi: Pogledaj znakove mog mističnog tijela; gledaj jedinstvo vjere, gledaj stalan apostolski nauk, katolički duh u životu, u nakanama, obilnu i vrhunaravnu svetost koja i u naše dane daje svece, koja čini svoju kuću stanom čudesa, u kojoj se još danas božanska Majka objavljuje u Fatimi jednostavnoj djeci. Pruži svoje ruke, stavi ih u rane koje je otvorilo novo progonstvo u mom mističnom tijelu. Ovdje ćeš naći znakove čavala i trnove krune. Ne budi nevjeran, nego pun vjere.« »Svijet je pozornica razdora i pomjetnje, pokvaren od materijalizma i okrutnosti, razdiran interesima, odvrćan od svog puta krivim zaključivanjima. Crkva je, naprotiv, ujedinjeni grad, obnovljen i usavršen prisutnošću Duha Svetoga, učiteljica nezabludive istine, čvrsta na stijeni izabranoj od Isusa i podržavana od svog božanskog Učitelja. Katolička je Crkva Kristov hram, sveti grad, na čijim bedemima stoje riječi: jedna, sveta, katolička, apostolska; podignuta je protiv vratiju pakla, protiv zla i smrti, koji nikad neće trijumfirati nad njom.«

Kako vidite, ljude dobre volje privlači katolički maksimalizam u smjeru budućih dogmi, sigurnost u nauci, sloga u ljubavi, poslušnost hijerarhiji, celibat svećenika, čudesa, sveci; ono što ljudi dobre volje nemaju, a ne desakralizacija, minimalizam učenja, razdor i neposluh u redovima katolika.

Povucimo još zadnju konsekvenciju: tko s Kristom ne skuplja, razasipa. Tko s Crkvom ne skuplja, razasipa. Tko s Papom Pavlom VI. ne skuplja, razasipa. Na toj stijeni mora da sagradimo svoje živote i živote svojih obitelji.

»Ja tebi kažem: ti si Petar — stijena i na toj stijeni sazidat će Crkvu svoju i vrata paklena neće je nadvladati.«